

Erfgoedrapport Breda xx

Ulvenhout Kraaijenbergsestraat 6

Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven

Lina de Jonge MA

Gemeente Breda

COLOFON

Titel: Ulvenhout Kraaijenbergsestraat 6 (IVO-P)
Erfgoedrapport Breda xxx

Auteurs: L. de Jonge MA (Senior KNA Archeoloog)
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking: L. de Jonge MA (Senior KNA Archeoloog), J.S. Harmanus, E. de Nes MA
(Senior KNA Archeoloog)
Materiaal- en conserveringsspecialisten: drs. J.H. Nollen (Senior KNA Specialist Materialen)

Status rapport: concept
Vrijgave: xx-xx-2020

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2020

Gemeente Breda

Team Erfgoed
Postbus 90156
4800 RH Breda

Ulvenhout
Kraaijenbergse-
straat 6
Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

Samenvatting

In opdracht van dhr. P. Maas heeft team Erfgoed van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd in februari 2020 op een perceel aan de Kraaijenbergsestraat 6 te Ulvenhout. Aanleiding voor het onderzoek is de toekomstige realisatie van drie woningen, waarbij bodemversturende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

Tijdens het onderzoek is een proefsleuf van 10 x 4 meter aangelegd op het archeologisch niveau in de top van het dekzand. Het natuurlijke dekzand is aangetroffen op een niveau van gemiddeld 5,10 m + NAP onder een humeus opgebracht pakket van circa 70 centimeter dik. Uit het akkerpakket zijn diverse fragmenten keramiek en kleipijp verzameld, die dateren uit de nieuwe tijd B - C. Het archeologisch niveau was deels verstoord/ verspit door landbouwactiviteiten.

Er is één spoor aangetroffen onder het akkerpakket: een greppel die vanuit het zuidwesten de sleuf in loopt en vervolgens richting het zuiden afbuigt. Deze greppel is niet aanwezig op oud kaartmateriaal uit de 19de en 20ste eeuw. Het spoor kan niet nauwkeurig gedateerd worden maar zal vermoedelijk van na de late middeleeuwen B dateren.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	17
5 doelstelling-	19
6 werkwijze-	21
7 resultaten-	23
8 conclusie-	27
9 waardering en aanbeveling-	31
10 literatuur en afbeeldingen-	33
Bijlage 1: onderzoeksthema's en vraagstellingen	
Bijlage 2: periodentabel	
Bijlage 3: sporenlijst	
Bijlage 4: vondstenlijst	
Bijlage 5: allesporenkaart	

1

INLEIDING

In opdracht van dhr. P. Maas heeft team Erfgoed van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd in februari 2020 op een perceel aan de Kraaijenbergsestraat 6 te Ulvenhout. Aanleiding voor het onderzoek is de toekomstige realisatie van drie woningen, waarbij bodemversturende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Het doel van het IVO-P is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor) onderzoek op het terrein noodzakelijk en verantwoord is. Het veldwerk is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4003 versie 4.1 en het Programma van Eisen (PvE) 2020-03.¹

Administratieve gegevens

<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Gemeente</i>	Breda
<i>Plaats</i>	Ulvenhout
<i>Toponiem</i>	Kraaijenbergsestraat 6
<i>BR-code</i>	BR-578-20
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	4767283100
<i>Hoekcoördinaten RDN</i>	115.015 / 395.546 , 115.041 / 395.555 115.037 / 395.503 , 115.054 / 395.511
<i>Kaartblad</i>	50 B
<i>Uitvoeringsperiode</i>	5-2-2020
<i>Opdrachtgever</i>	dhr. P. Maas via Compositie 5 stedenbouw BV
<i>Uitvoerder</i>	Gemeente Breda, team Erfgoed
<i>Project team</i>	L. de Jonge (Senior KNA archeoloog), J.S. Harmanus (veldtechnicus)
<i>Bevoegd gezag (BG)</i>	Gemeente Breda
<i>Contactpersoon BG</i>	drs. F.J.C. Peters
<i>Beheer en plaats documentatie</i>	Archeologisch depot gemeente Breda

1. Craane en De Jonge 2020.

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied is gelegen aan de Kraaijbergsestraat 6 in het zuidoosten van het dorp Ulvenhout, in de gemeente Breda. Het perceel waarop het plangebied is gelegen, met perceelnummer GNK01 D 5869, wordt in het noorden begrensd door de Kraaijbergsestraat. Het totale oppervlak van het plangebied bedraagt 1100 vierkante meter. Bij aanvang van het onderzoek was het plangebied in gebruik als kwekerij met schuur.

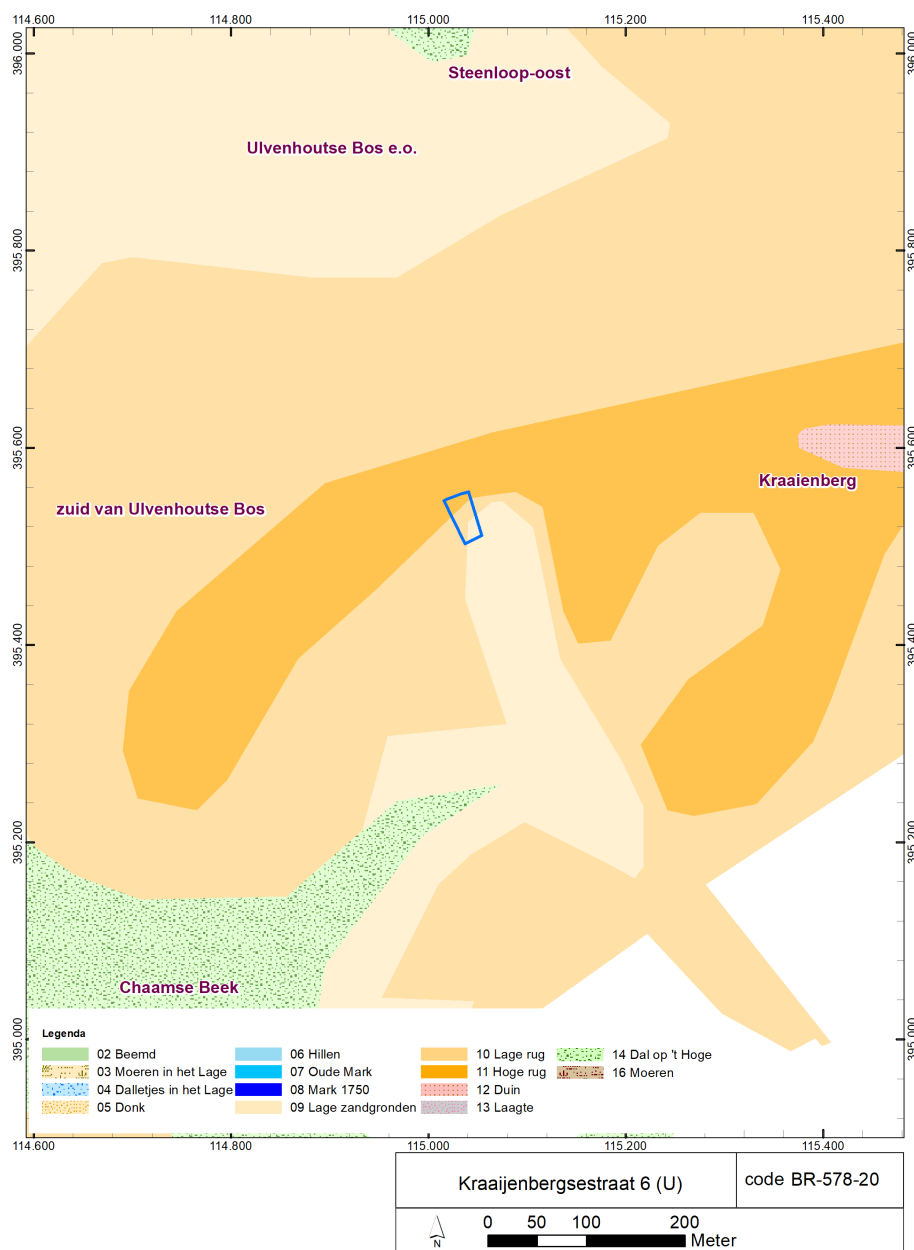

Afb. 1.
Plangebied Kraaijbergsestraat 6 (U) op de actuele luchtfoto.

3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

Op de geomorfologische kaart is het plangebied gelegen in een zone van terrasafzettingen (3L41). Leenders (2006) heeft dit kaartbeeld gespecificeerd en situeert het plangebied op de overgang tussen de hoge dekzandrug zuid van Ulvenhoutse Bos, de lage dekzandrug zuid van Ulvenhoutse bos en de lage zandgronden rondom het Ulvenhoutse Bos in het zuidoosten (afb.2). De bodem in het plangebied bestaat uit laarpodzolgronden (cHn21).

Afb. 2.
Fysisch landschap volgens Leenders (2006) in de omgeving van het plangebied (blauw kader).

Tijdens het beleg van Breda door Spinola in 1624-25 lag op circa 50 meter ten westen van het plangebied een schans en op circa 150 meter ten zuiden van het plangebied een redoute (Rooze & Eimmermann 2004). Er liep ook een circumvallatiewal tussen die locaties op circa 40 meter ten zuidwesten van het plangebied. Tijdens het archeologisch onderzoek dat is uitgevoerd op het perceel Kraaijbergsestraat 2 is een gracht aangetroffen die langs deze circumvallatiewal liep.

Het plangebied grenst in het noorden aan het Kraaienbergse Straatje. Deze straat is ontstaan langs de oude stuifduin van de Kraaienberg. De Kraaienberg wordt vanaf 1607 vermeld.

Leenders (2006) heeft geen akkers en beemden, nederzettingen, bestuurlijke of militaire elementen, heerlijkheden of landgoederen, bos of heide in het plangebied gekarteerd.

Op de kadastrale minuut uit 1824 is er geen sprake van bebouwing in het plangebied. De Kraaienbergse straat staat wel op de kadastrale minuut.

Volgens de Tweede Wereldoorlog kaart worden er geen specifieke elementen in het plangebied verwacht. Ook op de concept kaart *niet gesprongen explosieven* (NGE) van de gemeente Breda is er binnen het plangebied geen sprake van een verdachte locatie.

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Binnen het plangebied zijn voor zover bekend nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd. In de omgeving van het plangebied echter wel.

Op circa 50 meter ten zuidwesten van het plangebied is in 2018 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het perceel aan de Kraaijenbergsestraat 2 (onderzoeksmelding 4635122100; BR-536-18). Hier is een gracht aangetroffen die langs de circumvallatiewal liep, die tijden het beleg van Breda door Spinola n 1624-25 is opgeworpen.

Het plangebied heeft in 1995 deel uit gemaakt van het gebied dat door middel van een veldwerkenning en booronderzoek is onderzocht (onderzoeksmelding 2031141100, BR-142-95). In het kader van dit onderzoek zijn echter geen vondstmeldingen of waarnemingen gedaan binnen het huidige plangebied.

In 2011 is aan de Pennendijk 30, op circa 450 meter ten zuidwesten van het plangebied, een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2346070100; BR-313-11). Daarbij zijn verkavelingsgreppels en karresporen aangetroffen.

Op het perceel aan de Pennendijk 32, op circa 400 meter ten zuidwesten van het plangebied is in 2017 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 4035196100; BR-460-17). Daarbij zijn ontginningssporen aangetroffen.

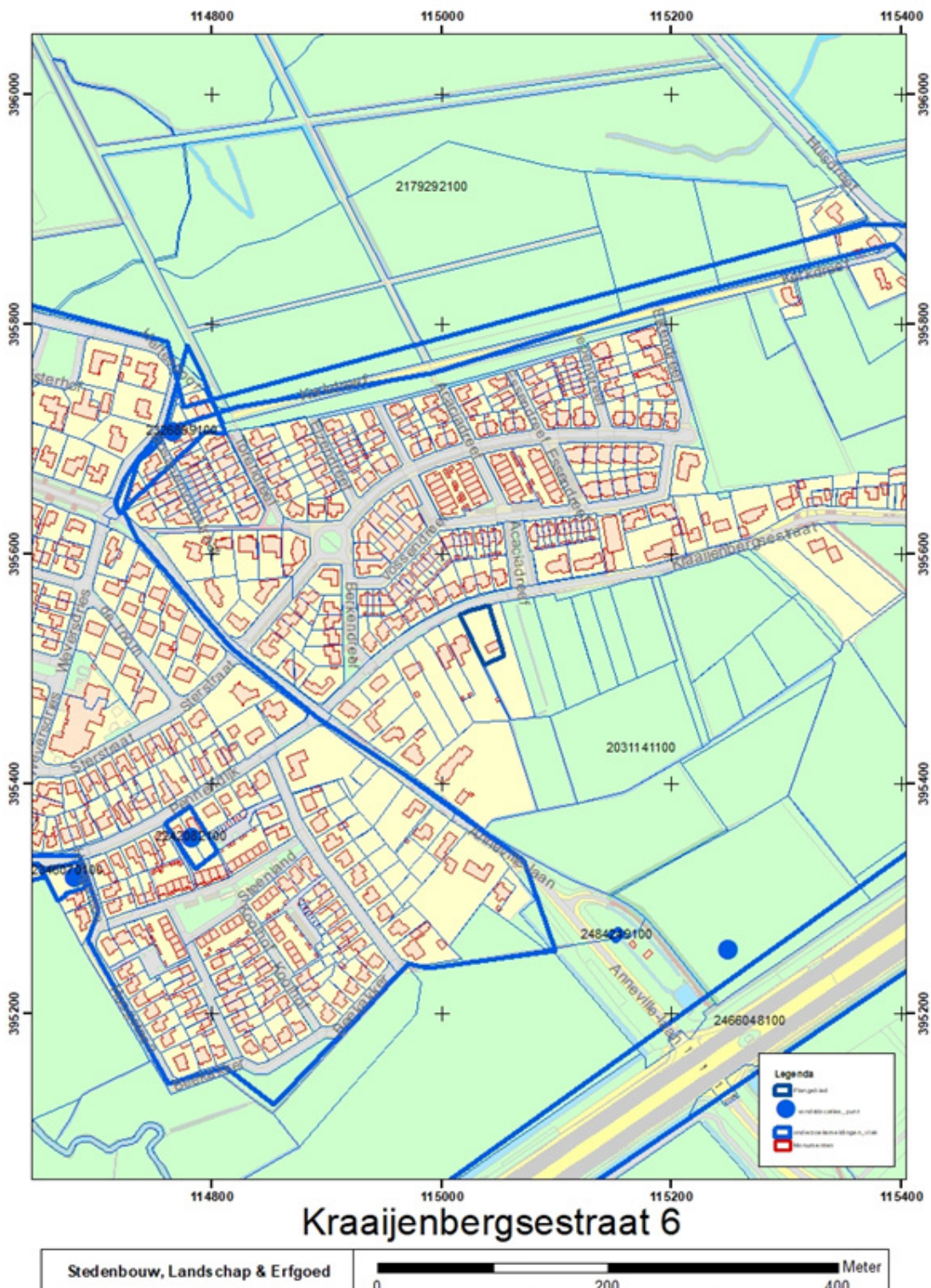
Op het perceel aan de Pennendijk 24, op circa 500 meter ten westen van het plangebied, is in 2016 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 4000154100; BR-445-16). Daarbij bleek het zuidelijk deel van het plangebied verstoord en zijn er in het noordelijk deel van het plangebied recente paalsporen en kuilen aangetroffen.

Op circa 250 meter ten zuidwesten van het plangebied is in 2009 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd (onderzoeksmelding 2242082100, BR-225-09, waarneming 427618). Bij dit onderzoek zijn alleen sporen uit de nieuwe tijd aangetroffen, zoals bijvoorbeeld een 19e-eeuws zandweggetje.

Op circa 450 meter ten noorden van het plangebied is in 2011 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2320899100, BR-300-11, waarneming 429245) aan het Hertenspoor. Dit onderzoek heeft alleen een sloot uit de nieuwe tijd opgeleverd.

Op circa 400 meter ten zuidoosten van het plangebied is een waarneming gedaan van middeleeuws aardewerk (waarneming 46815). Dit betreft echter een administratieve melding en is daarom niet noodzakelijk op de juiste locatie gesitueerd.

Op 400 meter ten noorden van het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2179292100; BR-195-07). Omdat het Ulvenhoutse bos een middeleeuwse restbos wordt archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Afb. 3.
Onderzoeksmeldingen,
waarnemingen en vondst-
meldingen in de omgeving
van het plangebied zoals
vermeld in Archis3.

5

DOELSTELLING

5.1 Doelstelling

Het inventariserende veldonderzoek heeft tot doel op een snelle, maar betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied door middel van proefsleuven. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.

5.2 Vraagstelling

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn. In het PvE zijn de volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen geformuleerd om deze vraagstelling te kunnen beantwoorden.

- Wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?
- Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal)?
- Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?
- Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst?
- Wat is de synergie met eerder onderzoek?
- Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Tachtigjarige oorlog? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen wordt er in het PvE ook nog een aantal onderzoeksthema's en vraagstellingen vermeld die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald. In dit rapport staan deze weergegeven in bijlage 1.

6

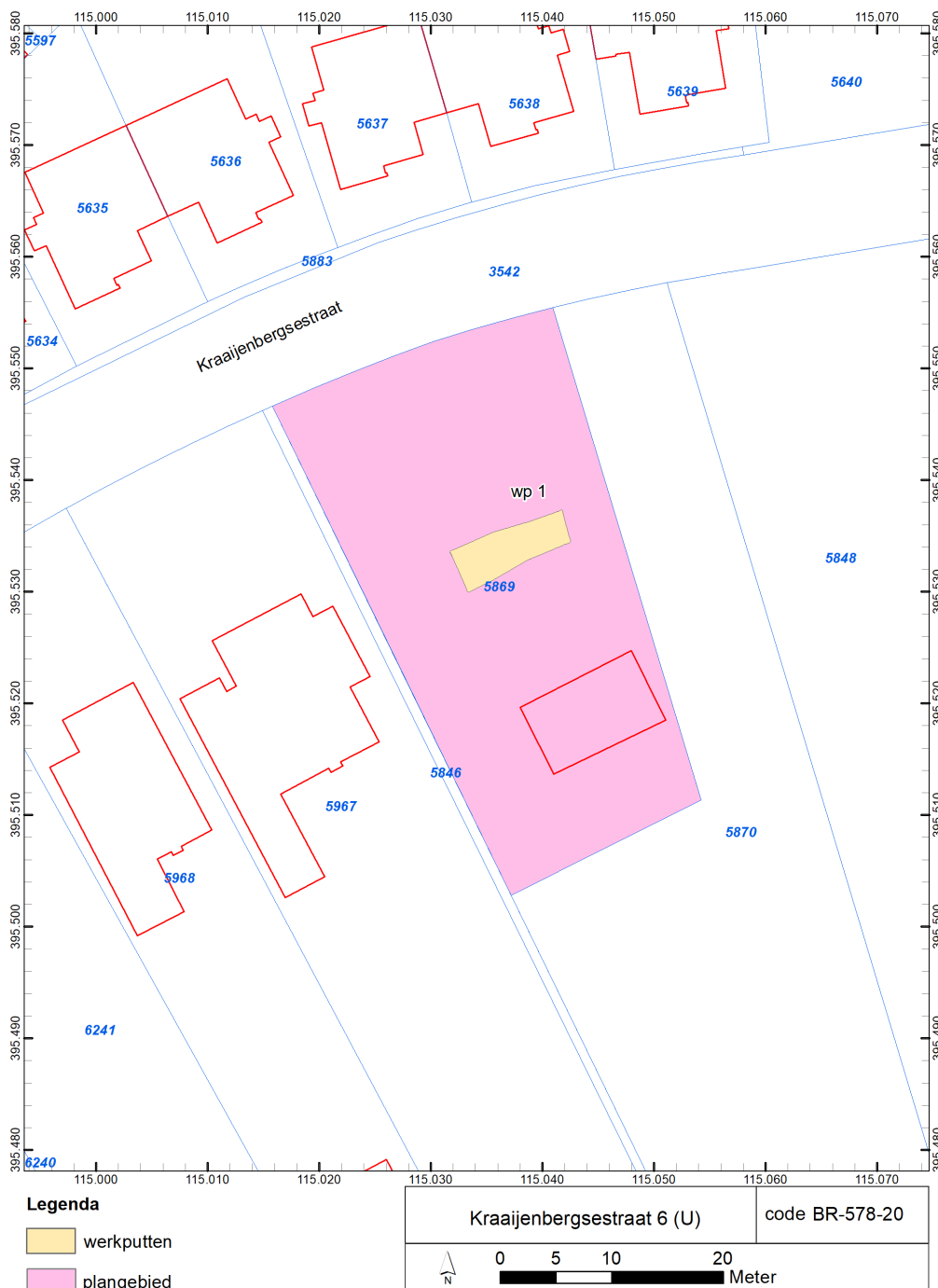
WERKWIJZE

Het IVO-P is uitgevoerd op woensdag 5 februari 2020 door het team Erfgoed van de gemeente Breda. Tijdens het onderzoek is conform het puttenplan in het PvE 2020-03 één proefsleuf van 10 x 4 meter aangelegd met een min of meer oost-west oriëntatie.

Bij de aanleg van de proefsleuf is de bovengrond afgegraven tot op het niveau waar de grondsporen goed leesbaar waren, circa 70 centimeter onder maaiveld. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. De vlakken zijn gefotografeerd en vervolgens ingemeten met de *robotic total station*. De vlakhoogtes en maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten. Alle sporen zijn gecoupeerd, en de archeologisch relevante sporen zijn afgewerkt. Om de tien meter zijn de profielen met een breedte van één meter gedocumenteerd. Het meetsysteem is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Het IVO-P is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol BRL 4003 versie 4.1 en het PvE 2020-03.

Afb. 4.
Plangebied Kraaijbergsestraat 6 (U) bij aanvang van het archeologisch onderzoek.

Afb. 5.
Plangebied Kraaijenbergsestraat 6 (U) met de locatie van de proefsleuf op de huidige kadastrale kaart.

7.1 Ondergrond en stratigrafie

De natuurlijke bodem in het plangebied wordt gevormd door geel matig siltig dekzand met ijzeroxidatie vlekken (S 950). Het dekzand bevindt zich op een niveau van circa 5,10 m + NAP en wordt afgedekt door een gemiddeld 70 centimeter dik humeus pakket. Hierin worden van boven naar onder drie lagen onderscheiden: Een doorploegde en doorwortelde bouwvoor met gras en beplanting (S 999), een akkerpakket (S 990) en daaronder een verspitte zone met veel bioturbatie (S 991). Deze laag S 991 is tevens op een dieper niveau in het vlak aanwezig: het archeologisch niveau is deels verstoord/ verspit door landbouwactiviteiten. Uit het akkerpakket zijn fragmenten keramiek en kleipijp verzameld, die dateren uit de nieuwe tijd B - C (1650-heden).

Afb. 6.
Bodemprofiel P1.

Afb. 7.
Greppel S 001 in het vlak van de proefsleuf; in rood de locatie van de doorsnede door het spoor.

Afb. 8.
Doorsnede door greppel S 001.

7.2 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek is één archeologisch spoor aangetroffen (S 001). Het gaat om een greppel, die vanuit het zuidwesten de proefsleuf in loopt en na circa vijf meter richting het zuiden afbuigt en hier weer de sleuf uit loopt. De greppel is onder het akkerpakket aangetroffen op een niveau van 5,20 m + NAP en reikt 58 centimeter diep. Dit is onder de huidige grondwaterstand. Het greppeltje is vrij smal, ongeveer 80 centimeter breed. De vulling van het spoor is gebrokt en sterk humeus.

Er zijn slechts twee fragmenten roodbakkend aardewerk aangetroffen in het spoor. Dit materiaal dateert uit de nieuwe tijd A - B (1500-1850). Het spoor kan op basis van het vondstmateriaal niet nauwkeurig gedateerd worden.

7.3 Vondsten

Er zijn vondsten aangetroffen in het akkerspakket (S 990) en de greppel (S 001). In totaal gaat het om 14 fragmenten keramiek (176,8 gram) en 8 fragmenten klei pijp (30,6 gram).

Het keramiek omvat Europees porselein, fayence, wit industrieel vervaardigd aardewerk, steengoed en roodbakkend aardewerk.

De klei pijp fragmenten, 4 steelfragmenten en 4 ketels, dateren uit de nieuwe tijd A - B. Op één van de steelfragmenten is een bandstempel met naam aangebracht: I.V. WIJMEN = Isaak van Wijmen (na 1733). Verder zijn er twee ketelfragmenten met een hielspoor, waarvan één met een stippenroos (18de eeuws). Eén complete ketel kan nader gedateerd worden tussen +/-1750 - 1820. Het heeft het zijmerk vis met golfjes (Duco 1987, p.76).

De twee roodbakkend aardewerk fragmenten uit de greppel kunnen niet nader gedateerd worden dan uit de nieuwe tijd A - B (1500-1850).

Het keramiek en de klei pijpen uit het akkerpakket dateren uit de periode tussen de nieuwe tijd B - C (1650-heden).

8

CONCLUSIE

In opdracht van dhr. P. Maas heeft team Erfgoed van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd in februari 2020 op een perceel aan de Kraaijenbergsestraat 6 te Ulvenhout. Aanleiding voor het onderzoek is de toekomstige realisatie van drie woningen, waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Tijdens het onderzoek is een proefsleuf van 10 x 4 meter aangelegd op het archeologisch niveau in de top van het dekzand. Het natuurlijke dekzand is aangetroffen op een niveau van gemiddeld 5,10 m + NAP onder een humeus opgebracht pakket van circa 70 centimeter dik. Uit het akkerpakket zijn diverse fragmenten keramiek en kleipijp verzameld, die dateren uit de nieuwe tijd B - C. Het archeologisch niveau was deels verstoord/ verspit door landbouwactiviteiten. Er is één spoor aangetroffen onder het akkerpakket: een greppel die vanuit het zuidwesten de sleuf in loopt en vervolgens richting het zuiden afbuigt. Deze greppel is niet aanwezig op oud kaartmateriaal uit de 19de - 20ste eeuw. Het spoor kan niet nauwkeurig gedateerd worden maar zal vermoedelijk van na de late middeleeuwen B dateren.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het IVO-P kunnen alleen de gebiedsspecifieke beantwoord worden.

Wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?

Er is één greppel aangetroffen, die buiten de grenzen van de proefsleuf doorloopt in zuidwestelijke en zuidelijke richting. Deze greppel kan niet nauwkeurig gedateerd worden, maar zal vermoedelijk na de late middeleeuwen B gegraven zijn. Twee fragmenten aardewerk, die in de vulling van de greppel zijn gevonden, dateren uit de nieuwe tijd A-B. De greppel was redelijk geconserveerd, maar het archeologisch niveau was deels verstoord door landbouwactiviteit.

Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal?

De greppel bevindt zich in de westelijke helft van de proefsleuf, maar loopt door buiten de grenzen van het opgegraven vlak. Het archeologisch niveau bevindt zich op circa 5,10 m + NAP, gemiddeld 70 centimeter onder het maaiveld.

Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?

Het bodemprofiel was niet intact en het archeologisch niveau (de top van het dekzand) was deels verstoord door landbouwactiviteit.

Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst?

Er is slechts één greppel aangetroffen, die niet nauwkeurig gedateerd kan worden. Het spoor kan niet in een groter kader worden geplaatst.

Wat is de synergie met eerder onderzoek?

Er is geen synergie met eerder onderzoek.

Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied?

De natuurlijke bodem in het plangebied wordt gevormd door geel matig siltig dekzand met ijzeroxidatie vlekken. Het dekzand bevindt zich op een niveau van circa 5,10 m + NAP en wordt afgedekt door een gemiddeld 70 centimeter dik humeus pakket. Hierin worden van boven naar onder drie lagen onderscheiden: Een doorploegde en doorwortelde bouwvoor met gras en beplanting, een akkerpakket en daaronder een verspitte zone met veel bioturbatie.

Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?

Nee, er zijn geen sporen uit deze periode aangetroffen.

Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Nee, er zijn geen sporen uit deze periode aangetroffen.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Er is een greppel aangetroffen.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

Er is sprake van een akkerpakket. Het vondstmateriaal uit deze laag dateert tussen de nieuwe tijd B en C.

Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?

Nee, er zijn geen sporen van bewoning aangetroffen.

Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?

Nee, dergelijke sporen zijn niet gevonden.

Is er bebouwing aanwezig?

Nee, dergelijke sporen zijn niet gevonden.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Tachtigjarige oorlog? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?

Nee, er zijn geen sporen die in verband gebracht kunnen worden met de Tachtigjarige oorlog.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Nee.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De informatiewaarde van de aangetroffen greppel is laag. De waardering van de vindplaats wordt in hoofdstuk 9 verder besproken.

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Er is slechts één greppel aangetroffen, die vermoedelijk na de late middeleeuwen B dateert.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de specificaties van de BRL 4000 versie 4.1, protocol 4003 VS06. Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	1
	informatie waarde	1
	ensemblewaarde	1
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de BRL 4000 versie 4.1 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is.

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.

2. De criteria gaafheid en conservering krijgen een middelhoge score. Er is slechts één archeologisch spoor aangetroffen van geringe ouderdom. Delen van het archeologisch niveau zijn verspit door landbouwactiviteiten.

3. De criteria zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde krijgen een lage score. De sporen hebben weinig nieuwe informatie opgeleverd over de bewoningsgeschiedenis van het plangebied.

Op basis van de resultaten van het IVO-P aan de Kraaijenbergsestraat 6 te Ulvenhout wordt geadviseerd het plangebied vrij te geven voor wat betreft archeologie. Dit advies ligt ter beoordeling bij het bevoegd gezag.

Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100% garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen,

dienen deze volgens de Erfgoedwet 2016 Artikel 5.10 zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij Team Erfgoed van de gemeente Breda (drs. F.J.C. Peters).

Literatuur

Centraal College van Deskundigen, 2018. *BRL SIKB 4000 versie 4.1, Beoordelingsrichtlijn Archeologie*, Gouda.

Craane, M.L. en L. de Jonge, 2020 *Programma van Eisen Breda. Kraaijenbergsestraat 6* (2020/03), Breda.

Duco, D.H., 1987. *De Nederlandse kleipijp: handboek voor dateren en determineren*, Leiden.

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Rooze, J.P.M. en C.W.A.M. Eimermann, 2004. *De Belegering van Breda door Spinola 1624-1625*, Breda.

Websites

<https://archis.cultureelerfgoed.nl>

<https://erfgoed.breda.nl/>

Afbeeldingen

Afbeelding 1

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 2

- Kaartmateriaal Leenders 2006.

Afbeelding 3

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed en Archis3.

Afbeelding 4

- Foto Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 5

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 6 t/m 8

- Foto's Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Bijlage 5

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Bijlage 1: Onderzoeksthema's en vraagstellingen

Zoals in paragraaf 5.2 staat vermeld dient er naast de gebiedsgerichte onderzoeksvragen ook aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingen van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.
- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting en de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting en in de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsleconomie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij? Geef, indien mogelijk, een fasering binnen de nederzetting.
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrostering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?

- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Bijlage 2: periodentabel

paleolithicum (oude steentijd)		tot 8800 voor Chr.
	vroeg-paleolithicum	tot 300000 C ¹⁴
	midden-paleolithicum	300000 - 35000 C ¹⁴
	laat-paleolithicum	35000 C ¹⁴ - 8800 voor Chr.
mesolithicum (midden steentijd)		8800 - 4900 voor Chr.
	vroeg-mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
	midden-mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
	laat-mesolithicum	6450 - 4900 voor Chr.
neolithicum (nieuwe steentijd)		5300 - 2000 voor Chr.
	vroeg-neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
	midden-neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
	laat-neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
bronstijd		2000 - 800 voor Chr.
	vroeg-bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
	midden-bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
	late-bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
ijzertijd		800 - 12 voor Chr.
	vroeg-ijzertijd	800 - 500 voor Chr.
	midden-ijzertijd	500 - 250 voor Chr.
	late-ijzertijd	250 - 12 voor Chr.
Romeinse tijd		12 voor Chr. - 450 na Chr.
	vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
	midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
	laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
middeleeuwen		450 - 1500 na Chr.
	vroeg-middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
	late-middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
	late-middeleeuwen A (LMEA)	1050-1250 na Chr.
	late-middeleeuwen B (LMEB)	1250 - 1500 na Chr.
nieuwe tijd		na 1500 na Chr.
	vroeg-nieuwe tijd (NTA)	1500 - 1650 na Chr.
	midden-nieuwe tijd (NTB)	1650 - 1850 na Chr.
	late-nieuwe tijd (NTC)	na 1850 na Chr.

Bijlage 3: sporenlijst

Put	Spoor	Spooraard	Begin_per	Eind_per	Nap_boven	Nap_onder	Spoordiepte	Opmerking
1	001	GR		NTB	5.2	4.62	58	
1	002	LG			4.9			is S 991
1	950	C			5.1			dekzand
1	990	AKK	NTB	NTC				
1	991	AKK						
1	999	VERST						en bouwvoor

Spooraard	Betekenis
A	Bouwvoor
AAN	aanleg put
AFK	afvalkuil
AFL	afvallaag
AKK	akkerlaag
AKR	oude akkerlaag
ANT	antropogeen
APL	aanplempingslaag
ASL	aanspoelingslaag
AV	aanleg vlak
AWC	aardewerkconcentratie
B	Inspoelingshorizont
BA	balk
BEL	belegeringswerk
BES	beschoeiing
BGR	begraving
BKS	bekisting
BMP	boomstamput
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkelder
BRK	brandkuil
BRL	brandlaag
BUN	visbun
BVA	boomval
BVO	bijzondere vondst
C	moedermateriaal
CR	crematiegraf
CULL	cultuurlaag
DGZ	dagzomende laag
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat(door een muur)
DP	depressie
DRG	diergang
E	uitspoelingshorizont
EG	erfgreppel
ES	esdek
FUNL	funderingslaag
GA	gracht
GE	geul/kreek/rivier
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRGR	greppelgraf
GT	goot

Spooraard	Betekenis
GVB	grondverbetering
HA	haard
HAK	haardkuil
HAP	haardplaats
HCON	houtconstructie
HG	huisgreppel
HI	hoefindrukken
HKC	houtschoolconcentratie
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEK	kelderkuil
KEL	kelder
KG	kringgriepel
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KRK	kreek
KS	karrenspoor
LAT	latrine
LG	laag
LML	leemlaag
LO	ophogingslaag
LPN	loophniveau
LS	stortlaag
LV	losse vondst
MOE	moerige laag
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
NAT	natuurlijk
NVP	plantaardige verstoring
NZL	nazak, laag
OBJ	object
OPP	oppervlaktevondst
OPS	opspit
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil: intacte paal
PG	paalgat: grondspoor voormalige
PGK	paalgat met paalkuil: grondspoor
PK	paalkuil: grondspoor kuil voor
PL	plank
PLL	plaggenlaag
PLP	plaggenput

Spoorraad	Betekenis
PO	poel/ven/meer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
PUC	puinconcentratie
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SINL	sintellaag
SL	sloot
SPECL	specielaag
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
STCO	steenconstructie
STRA	straatniveau
STV	stortvondst
TDL	talud, laag
TON	tonput
UGK	uitgraafkuil
UIT	uitbraakspoor
VEG	vegetatierestant
VERK	verkleuring
VERST	verstoring
VERV	vervalt
VL	vlek
VLIJ	vlijlaag
VN	veen
VR	vloer
VRD	voorraad
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WVH	wegverharding
XXX	onbekend

Bijlage 4: vondstenlijst

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Vulling	Vak	Aantal	Gewicht	Categorie	Subcategorie	Opmerking
BR-578-20.001CER	1	1	990	1	A1	12	168,6	CER		
BR-578-20.001CER.1	1	1	990	1	A1	1	8	CER	PORSELEI.EU	
BR-578-20.001CER.2	1	1	990	1	A1	1	7,3	CER	FAYENCE	
BR-578-20.001CER.3	1	1	990	1	A1	1	11,6	CER	INDUSWIT	1 x bord, 1 x kop met blauwe drukdecor
BR-578-20.001CER.4	1	1	990	1	A1	1	38,7	CER	STGL	1 x keuls, 1 x raeren
BR-578-20.001CER.5	1	1	990	1	A1	1	102,8	CER	ROOD	
BR-578-20.002CER	1	1	001	1		2	8,2	CER		
BR-578-20.002CER.1	1	1	001	1		1	8,2	CER	ROOD	
BR-578-20.001PYP	1	1	990	1	A1	8	30,6	PYP		4x steelfragment, 4x ketel(fragment)

Categorie	Betekenis	Opmerking
ABM	algemeen biologisch monster	monster
AZM	algemeen zeefmonster	monster
BEE	Been Gewei bewerkt	
BWM	Bouwmateriaal	
CER	Aardewerk	
CPY	Pijpaarde	
ECO	Ecologisch	
FAU	Fauna	
GLS	Glas	
HK	Houtskool	
HT	Hout	
KHL	Huttenleem	
KSC	Sculpturen	
KST	Kunststof	
LEE	Leer	
MAR	monster arthropoda	monster
MB	monster botanie	monster
MBO	monster van klein botmateriaal	monster
MC 14	monster voor C 14-dat	monster
MCR	crematiemonster	monster
MDN	monster voor dendrochronologie	monster
ME	monster ecologisch	monster
MFF	fosfaatmonster	monster
MHK	houtskoolmonster	monster
MHT	houtmonster	monster
MIX	Gemengd	
MLM	leemmonster	monster
MNT	Munten	
MPL	plaggenmonster	monster
MPO	pollenmonster	monster
MSC	schelpenmonster	monster
MSE	sedimentmonster	monster
MSL	monster slijpplaat	monster
MTL	Metaal	
MZ	monster zoologisch	monster
MZA	zadenmonster	monster
PMA	Plant.macroresten	
PYP	Rookpijp	
SC	Schelpen	
SLK	Metaalslakken	
SP	bijzondere vondst	
STN	Natuursteen	
TW	Touw	
TXT	Textiel	
VST	Vuursteen	
XXX	Onbekend	

Bijlage 5: allesporenkaart

